

Avaleht>Teie õigused>Põhiõigused>Kust võin abi saada?>Pädevate kohtute ja asutuste nimekiri>Liikmesriikide kohtud ja muud kaebusi lahendavad organid

Liikmesriikide kohtud ja muud kaebusi lahendavad organid
Euroopa Liidus on põhiõiguste kaitse tagatud riiklikul tasandil liikmesriikide põhiseaduslike süsteemidega ja liidu tasandil Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga Strasbourgis asuv Euroopa Inimõiguste Kohus, mis ei ole ELi institutsioon, vaid Euroopa Nõukogu organ, pakub täiendavat kaitset Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis sätestatud õiguste väidetava rikkumise korral.

Euroopa Liidu põhiõiguste hartas on sätestatud mitmesugused üksikisikute õigused ja vabadused. See kätkeb õigusi, mis tulenevad Euroopa Liidu Kohtu praktikast või sisalduvad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis, ning muid õigusi ja põhimõtteid, mis on juurdunud ELi liikmesriikide põhiseaduslikes traditsioonides ja rahvusvahelistes dokumentides.

Hartasse, mille koostamisel on osalenud kõikide ELi liikmesriikide valitsusesindajad ja parlamendiliikmed, on koondatud mitmesugused põhiõigused – näiteks sõna- ja usuvabadus ning majanduslikud ja sotsiaalsed õigused –, mis peegeldavad Euroopa ühiseid väärtusi ja põhiseaduslikku pärandit. Harta sisaldab ka nn kolmanda põlvkonna õigusi nagu õigus andmete kaitsele ja õigus heale haldusele.

Kui Te leiate, et Teie põhiõigusi on rikutud, on Teil võimalik pöörduda abi saamiseks mitmesuguste riiklike institutsioonide või ametiasutuste ning teatavatel tingimustel ka ELi institutsioonide või asutuste poole.

Käesolevas rubriigis on esitatud teave institutsioonide kohta, kelle poole võib pöörduda põhiõiguste rikkumise korral. **Riigi kohta üksikasjaliku teabe saamiseks klõpsake paremas servas selle lipukesel.**

Riigi tasandil

Euroopa Liidu põhiõiguste hartat kohaldatakse liikmesriikide suhtes üksnes siis, kui nad rakendavad ELi õigust. Liikmesriikide ametiasutustele – seadusandlikele, täitev- ja kohtuasutustele – on põhiõiguste harta siduv vaid ELi õiguse rakendamise korral, eelkõige siis, kui nad kohaldavad ELi määruseid ja otsuseid või rakendavad ELi direktiive. Liikmesriikide kohtunikel on volitused tagada Euroopa Kohtu juhendamisel põhiõiguste harta järgimine liikmesriikide poolt üksnes siis, kui liikmesriigid rakendavad ELi õigust.

Juhul kui konkreetne olukord ei ole seotud ELi õigusega, teevad otsuse põhiõiguste jõustamise kohta riiklikud ametiasutused, sealhulgas kohtud. Olukorras, kus hartat ei kohaldata, on põhiõigused riiklikul tasandil tagatud riiklike põhiseaduslike süsteemidega. Liikmesriikidel on ulatuslikud põhiõiguste alased riiklikud eeskirjad, mille täitmise tagavad riiklikud kohtud.

Kõik liikmesriigid on võtnud endale sõltumata nende kohustustest ELi õiguse raames ka kohustused Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni alusel. Seega saavad kodanikud viimase väljapääsuna, olles ammendanud kõik riikliku tasandi õiguskaitsevahendid, pöörduda juhul, kui liikmesriik rikub mõnda Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga tagatud põhiõigust, Strasbourgis asuvasse Euroopa Inimõiguste Kohtusse.

Euroopa Inimõiguste Kohus on koostanud **vastuvõetavuse kriteeriumide kontrolli-loendi**, et võimalikud taotlejad saaksid välja selgitada, kas nende kaebuse läbivaatamisele võib esineda takistusi.

ELi tasandil

Euroopa Komisjoni roll

Euroopa Liidu põhiõiguste hartat kohaldatakse kogu ELi institutsioonide tegevuse suhtes. Euroopa Komisjoni kohustus on tagada, et tema seadusandlikud ettepanekud oleksid hartaga kooskõlas. Kõik ELi institutsioonid (eelkõige Euroopa Parlament ja nõukogu) vastutavad harta järgimise eest õigusloome protsessi vältel tervikuna.

Põhiõiguste hartat kohaldatakse liikmesriikide suhtes üksnes siis, kui nad rakendavad ELi õigust. Kui üksikisik leiab, et mõni riiklik ametiasutus on ELi õigust rakendades hartat rikkunud, võib ta esitada kaebuse komisjonile, kellel on õigus algatada liikmesriigi suhtes rikkumismenetlus.

Komisjon ei ole kohtuorgan või apellatsioonikohus, kellele esitada kaebusi riiklike või rahvusvaheliste kohtute otsuste peale. Samuti ei vaata ta põhimõtteliselt läbi üksikjuhtumite asjaolusid. Erandiks on juhtumid, mille asjaolude läbivaatamine aitab komisjonil täita oma ülesannet tagada ELi õiguse nõuetekohane rakendamine liikmesriikides. Laiaulatuslikuma probleemi tuvastamise korral võib komisjon võtta selle lahendamiseks ühendust riiklike ametiasutustega ning vajaduse korral võib ta kaevata liikmesriigi Euroopa Kohtusse. Selliste menetluste eesmärk on tagada, et asjaomase riigi õigus – või riiklike ametiasutuste või kohtute tegevus – oleks kooskõlas ELi õiguse nõuetega.

Euroopa Liidu Kohus

Luxembourgis asuv Euroopa Kohus on Euroopa Liidu institutsioon. See on viimane instants aluslepingute, põhiõiguste harta või ELi õigusega seotud küsimustes. Kohus tagab, et aluslepinguid, hartat või ELi õigust tõlgendatakse ja kohaldatakse kogu liidus ühtemoodi, ning et ELi institutsioonid ja liikmesriigid täidavad neile ELi õigusest tulenevaid kohustusi.

Kui üksikisikud või ettevõtted leiavad, et otseselt nende suhtes kehtiva õigusaktiga, mille on koostanud ELi institutsioonid, rikutakse nende põhiõigusi, võivad nad viia asja Euroopa Kohtusse, kellel on teatavatel tingimustel volitused selline õigusakt tühistada. Üksikisik ei saa siiski kaevata Euroopa Kohtusse teist (füüsilist või juriidilist) isikut ega liikmesriiki.

Euroopa Inimõiguste Kohus

Lissaboni lepingu jõustumine kohustab Euroopa Liitu ühinema Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Ühinemisprotsessi eduka lõpetamise järel võivad üksikisikud, kelle arvates on Euroopa Liit rikkunud nende inimõigusi ja kes on ammendanud kõik riikliku tasandi õiguskaitsevahendid, pöörduda kaebusega ka Euroopa Inimõiguste Kohtusse. See võimaldab kehtestada täiendava õigusliku kontrolli põhiõiguste kaitseks Euroopa Liidus.

Viimati uuendatud: 18/01/2019

Käesolevat lehekülge haldab Euroopa Komisjon. Sellel veebisaidil avaldatud teave ei kajasta tingimata Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta. Komisjon ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õigusteabe viida alt ELi veebilehtede autoriõiguste eeskirjade kohta.